

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
TÜRKİYE KÜLTÜR PORTALI PROJESİ

SANAT TARİHİ
OSMANLI MİMARLIĞINDA 17.YÜZYIL
TARİHSEL ÇERÇEVE, TOPLUM VE KÜLTÜR

Doç. Dr. Z. Kenan BİLİCİ

ARALIK - 2009

ANKARA

7.1. Tarihsel Çerçeve, Toplum Ve Kültür

Anahtar Kelimeler: Osmanlı,17.Yüzyıl

17.yüzyıl, sınırları Cezayir'den Kafkaslara, Azak Denizi'nden Kızıldeniz'e ve Budin'den Basra'ya uzanan bir İmparatorluğun savaşlar ve politik sarsıntılarla geçirdiği bir dönem olarak bilinir. Yüzyılın hemen başındaki Celâlî isyanları kısa bir sürede bütün Anadolu'ya yayılmış ve ancak uzun yıllar sonra bastırıldığında, geride, kentlere büyük göçlere neden olan nüfus hareketleri ile bozulmuş bir toprak düzeni bırakmıştır. Saray görevlilerinden Koçi Bey, devlet yapısındaki bozukluklar ve bunların düzeltilmesinin yollarını gösteren pendnâme türündeki risâlesini , bu dönemde, 1631 yılında Osmanlı Sultanı IV.Murad'a takdim etmiştir. Aynı dönemde, İmparatorluğun doğu sınırında Safevîlerle başlayan ve yüzyılın ilk yarısına yayılan uzun savaşlar, Batı Asya'nın iki büyük İmparatorluğu arasında imzalanan Kasr-ı Şirin antlaşması ile son buldu ve bugünkü Türkiye-İran sınırı da büyük ölçüde bu antlaşmada belirlendi. Girit'teki Venedik egemenliğine son vermek ve adayı fethetmek için 1645'de başlatılan savaş, çeyrek yüzyıl sonra sona erdiğinde, Osmanlı deniz gücünün Avrupa denizciliğine göre ne denli geri kalmış olduğu ortaya çıkmış; uzun yıllara yayılan savaşın masrafları da devlet hazinesini önemli ölçüde tüketmişti. Kâtip Çelebi, Osmanlı devletinin durumunu inceleyen ve toplumsal çöküş tehlikesine karşı nelerin yapılması gerektiğini konu alan “*Bozuklukların Düzeltilmesi İçin Rehber*” adlı risâlesini bu dönemde kaleme almıştır. Bu zor dönemde Sadrazamlığa getirilen Köprülü Mehmed Paşa'nın kısa sadareti sırasında ordu disiplin altına alındığı gibi, devlet hazinesindeki gereksiz harcamalara ve ülke sınırları içindeki karışıklıklara son verildi. Yüzyılın sonlarına doğru başlatılan Viyana Seferi'nin bozgunla sonuçlanan başarısızlığı ve ardından Habsburglarla girişilen savaş nedeniyle yüzyılın sonunda imzalanan Karlofça antlaşması ile İmparatorluk Balkanlar ve Ukrayna'daki büyük topraklarını kaybettiği gibi, Avrupa sınırları da yeniden düzenlendi.

17.yüzyıl, diğer taraftan, Koçi Bey, Naîma, Kâtip Çelebi ve Hezârfen Hüseyin Efendi gibi bilim ve düşünce adamları ile seyyah Evliya Çelebi'nin de yaşadığı bir dönemdir.

Sanat ve kültür alanında “*Klasik Sonrası*” olarak değerlendirilen 17.yüzyıl, aynı zamanda batı dünyası ile yapılan ticarî antlaşmaları, yüzyılın son çeyreğinde kültürel ilişkilerin izlediği bir dönemdir. Örneğin, 1673 yılında Fransız tiyatro topluluklarının İstanbul'daki elçilikte oyunlar oynaması ve zamanla bu gösterilere devletin Hıristiyan teb'ası ve yabancılar dışında Türklerin de katılmaya başlaması, başkentte *Frankofil* sanatsal etkinliklerin başlangıcı olarak kabul edilebilir. Bu dönemde, yabancı elçilikler ressamların uğrak yeri olmuş; yine elçilikler tarafından, Osmanlı kentlerinin gravürleri ve Osmanlı giysilerinin albümleri yayınlanmıştır.

Kaynak (Source):

Y.Kurt, *Koçi Bey Risâlesi*, Ankara.1994.

G.Renda, *Batılılaşma Döneminde Türk Resim Sanatı*, Ankara. 1977.

İ.H.Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, XVI. Yüzyıl Ortalarından XVI. Yüzyıl Sonuna Kadar, III. Cilt, 2. Kısım, Ankara. 1995.

İ.H.Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, II. Selim'in Tahta Çıkışından 1699 Karlofça Andlaşmasına Kadar, III. Cilt, 1. Kısım, Ankara. 2003.

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan(Grup üyesi) / Emegi Geçen	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Doç.Dr. Z.Kenan BİLİCİ	Prof.Dr. Kıymet GİRAY	Prof. Dr. H. Hale KÜNÜÇEN